

บทความวิจัย (ก.ค. – ธ.ค. 2561)

ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

พรพิมล โตสังจะ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี Email: mukdatour@hotmail.com
ดร.วิจิตา ทางขึ้น สาขาวิชาธุรกิจโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โมราชาติ สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารจำนวน 60 คน ประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ส่วนราชการระดับจังหวัดที่มีบทบาทส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและแบบประเมินยุทธศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยทำให้ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และกลยุทธ์ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนากด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เชื่อมโยงอาเซียน กลยุทธ์ที่ใช้ได้แก่ พัฒนาศักยภาพประชาชน ให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวตามเส้นทางบนระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก และอาเซียนมายังจังหวัดมุกดาหาร 2) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนากการท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่ใช้ได้แก่ สร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของยุทธศาสตร์และประชาสัมพันธ์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะของเครือข่าย 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่ใช้ได้แก่ ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชน ส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ สร้างพันธมิตรและเครือข่ายและพัฒนาศักยภาพบุคลากร 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนากปัจจัยพื้นฐานและองค์ประกอบการท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่ใช้ได้แก่ พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้มีมาตรฐาน ป้องกันผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและดึงดูดใจมากขึ้น และ 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนากธุรกิจบริการ การตลาดและประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์ที่ใช้ได้แก่ ส่งเสริมและพัฒนากการบริการสู่มาตรฐานสากล พัฒนาของที่ระลึกและศูนย์จัดจำหน่ายให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการนำยุทธศาสตร์ไปทดลองใช้ พบว่า หลังการเข้ารับการอบรมระดับความรู้ของผู้เข้าร่วมมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการเข้ารับการอบรม (ค่าเฉลี่ย 17.20 ; 9.50 จาก 20.00) ผู้อบรมมีความพึงพอใจในการอบรมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) และผลการประเมินยุทธศาสตร์โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยว, เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

Received: December 18, 2017, Accepted January 4, 2018

Tourism Development Strategy to Support the Development of Special Economic Zone of Mukdahan Province

Pornpimol Tosajja Regional Development Strategies, Faculty of Humanities and Social Sciences

Ubon Ratchathani Rajabhat University Email: mukdatour@hotmail.com

Dr. Wittika Thangchan Program in Hotel Business, Faculty of Humanities and Social Sciences

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Chompunoot Morachat Regional Development Strategies, Faculty of Humanities and Social Sciences

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Abstract

The research aimed to develop tourism development strategy to support the development of special economic zone of Mukdahan province. The target group of the study consisted of 60 stakeholders including tourism authority executives, tourism authority staffs, tourism operators, tourists, local government administration and community leaders. The research instruments were questionnaires, in-depth interviews, focus groups and strategy evaluation. Collected data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings were as follows: The strategy consisted of 1) tourism development to support special economic zones linking ASEAN using strategies namely developing benefits, systematically providing one stop service and promoting tourism links along the route on the East-West Economic Corridor and ASEAN to Mukdahan; 2) promotion of the participation of people and local authorities in tourism development using strategies, that is, providing knowledge and understanding of the importance of strategies and promoting the involvement of people in every step, and enhancing community participatory networks; 3) development of management system and tourism personnel development using strategies including promoting sustainable community-based tourism management, enhancing integrated tourism management, creating tourism alliances and networks and staff development; 4) development of basic factors and elements of tourism using strategies covering developing infrastructure to meet tourism standards, protecting social and environmental impacts and safety, developing tourist attractions and activities to be more diverse and attractive; and 5) development of service businesses, marketing, and public relation using strategies namely encouraging and developing tourism services to meet the international standards, developing gifts and distribution center to fit in the standards and effectively promoting marketing and public relations. The result of training showed the difference of the participants' knowledge before and after the training (mean 17.20; 9.50, out of 20.00) and the trainees' satisfaction with the training at the highest level (mean 4.61). The strategy evaluation assessed by experts resulted in the highest level of suitability and a higher level of possibility.

Keywords: Tourism Development Strategy, Development of Special Economic Zone of Mukdahan Province

คำขอบคุณ : งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการเสริมคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์
แปลกใหม่เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็น
อุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้
สำคัญสู่ระบบเศรษฐกิจ เปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น สามารถสร้างรายได้ให้กับ
ประชาชนทุกระดับชั้น แหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและเป็นที่ยอมรับสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็น
จำนวนมาก ทำให้เกิดการใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้าง
งาน การผลิต การค้า การลงทุน การกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค ยกมาตรฐานการ
ครองชีพคนในท้องถิ่น ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่น และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้าง
พื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือกันอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและ
สิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรสำคัญในการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2555 : 1, ชม
รุจิยากร 2555 : 1) และจากสถานการณ์การท่องเที่ยวระดับโลกจากข้อมูลของ UNWTO นั้น
พบว่าในปี พ.ศ.2556 มีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวนทั้งสิ้น 1,087 ล้านคน สร้างรายได้
ประมาณ 1.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา หรือคิดเป็นร้อยละ 6 ของการส่งออกทั่วโลก และมี
จำนวนนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวภายในประเทศรวมประมาณ 5-6 พันล้านคน ก่อให้เกิดการจ้าง
แรงงานร้อยละ 9 จากการจ้างงานทั้งหมด และพบว่าในปี พ.ศ. 2553-2555 รายได้จากการ
ท่องเที่ยวทั่วโลกมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.0 – 5.5 สูงกว่าอัตราการเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวม
(GDP) ของโลกที่มีค่าประมาณร้อยละ 3-5.1 เมื่อจำแนกเป็นภูมิภาคพบว่า ยุโรปมีส่วนแบ่งรายรับ
สูงสุด รองลงมาคือเอเชียและแปซิฟิก และอเมริกาตามลำดับ ดังนั้นรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว
และการไหลเวียนของนักท่องเที่ยวในทั่วโลกจึงเป็นหนึ่งในรายได้สำคัญของแต่ละประเทศ (วรรรธ
ทรายใจ 2558 : 1) ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของภาคการท่องเที่ยวและได้บรรจุการท่องเที่ยว
ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา โดยมีการส่งเสริม
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวผ่านการสนับสนุนการลงทุนของสำนักงานส่งเสริมการลงทุน ให้
ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ การท่องเที่ยวถือว่าเป็น
อุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลของทุก
ประเทศจึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาด
การท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อ
ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศตนเพิ่มมากขึ้น การกิจด้านการท่องเที่ยวจึงเป็น
ภารกิจที่ถูกผสานกลมกลืนไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์การ
พัฒนาของประเทศต่างๆจึงได้มีการบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา
เศรษฐกิจ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2558: 1) และหากประเทศไทยยังจำเป็นต้องอาศัย
รายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจหลักให้กับประเทศ รวมถึงเป็นแหล่งกระจายรายได้

และการจ้างงานเพื่อช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชนและสังคมไทยแล้ว ควรจะมีการ ทบทวนทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง ศักยภาพและโอกาสที่จะเกิดขึ้นและเพื่อ เป้าหมายการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2558 : 2) และจากสถานการณ์ท่องเที่ยวไทยในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559 พบว่า มีนักท่องเที่ยว จำนวน 2,476,505 คน ขยายตัวร้อยละ 7.59 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา จากการขยายตัวของ นักท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียตะวันออก ยุโรป อเมริกา เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 117,321.25 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 12.62 จาก ช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2559 : 1)

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่มีอาณา เขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนทาง ธรรมชาติ และเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่ง ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ และอื่นๆ จึงนับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว และจังหวัดเองก็ได้เห็น ความสำคัญของการท่องเที่ยว จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้าง รายได้ให้กับชุมชนเป็นหนึ่งในหกของยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2557-2560 ที่มีทั้ง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า ประตุการค้าเชื่อมโยง อาเซียนสู่สากล การพัฒนาคนและสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการเสริมสร้างความมั่นคงชายแดน ซึ่ง ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนนี้ได้มีการใช้กลยุทธ์การพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างเป็น ระบบ การเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารทางการตลาดตามแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณา การ และการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยมี เป้าประสงค์คือเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตกลุ่มนาโขง สู่ความยั่งยืน เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวให้ครบวงจร และเพื่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์และองค์กรทางการท่องเที่ยวสู่การบริการที่มีมาตรฐานและคุณภาพ (สถาบันส่งเสริมการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 2560 : 30,53) นอกจากนี้จังหวัดมุกดาหารยังมีข้อได้เปรียบที่ถูกกำหนด อยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากมีเขตพื้นที่ติดชายแดนไทย-ลาว จำนวน 11 ตำบล 361,542 ไร่ ในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอห้วยใหญ่ และอำเภอดอนตาล จังหวัด มุกดาหาร และได้เริ่มมีการปฏิบัติอย่างชัดเจนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 โดยเริ่มให้ ภาคเอกชนขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้รับสิทธิประโยชน์ในระดับสูงสุดและเริ่มให้บริการ ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จสำหรับการลงทุนในพื้นที่ที่ได้ที่ศูนย์ดำรงธรรม นอกจากนี้ยังมีการอนุญาตให้ใช้ แรงงานต่างด้าวในพื้นที่ได้ในลักษณะไป-กลับ มีการก่อสร้างปรับปรุงถนนด้านชายแดนโครงสร้าง พื้นฐานสาธารณูปโภคที่สำคัญและเริ่มเตรียมการใช้สหกรณ์ในบางพื้นที่เป้าหมายเพื่อจัดการผลผลิต การเกษตร (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร 2559 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยซึ่งทำงานเกี่ยวข้องกับธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และบริการนำ เที่ยวและการจัดประชุมสัมมนาทั้งภายในและต่างประเทศของจังหวัดมุกดาหาร ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ เสี่ยงกับการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารโดยตรง ทำให้ได้ข้อค้นพบพบว่าในปัจจุบันการดำเนินการ ตามยุทธศาสตร์จังหวัดโดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จ

เท่าที่ควร รวมทั้งยังไม่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัด ชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจังหวัดอื่นที่มีบริบทด้านการท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจกระจายรายได้และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีกับคนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและประเมินยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

วิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดอำนาจเจริญ ครั้งนี้มีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้คือกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake holder) กับการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารจำนวน 60 คน ประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ส่วนราชการระดับจังหวัดที่มีบทบาทส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว โดยเลือกแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มเป้าหมายตอบ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลโดยนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และการประเมินยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนได้เสียกับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารหอการค้าจังหวัด นักธุรกิจท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น และข้าราชการท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มเป้าหมายตอบ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลโดยนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

2. ระยะที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นระยะของการพัฒนายุทธศาสตร์ด้วยการสนทนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้คือคือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัด

สนทนากลุ่มโดยเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และผู้วิจัยบันทึกข้อมูลด้วยอุปกรณ์บันทึกภาพ อุปกรณ์บันทึกเสียง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสังเคราะห์ผลที่ได้ตามกรอบของเนื้อหา จากนั้นยุทธศาสตร์ฯ ที่ผ่านการพัฒนาไปทดลองใช้โดยการจัดการอบรมผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนก่อนการอบรมและหลังการอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจในการอบรมซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการให้ผู้อบรมตอบแบบประเมินก่อนและหลังการอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจในการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าที่แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนวัดผลก่อนการอบรมและหลังการอบรม และใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปรผลโดยนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

3. ระยะที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์จากผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มเป้าหมายคือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร และเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำเอกสารรูปแบบและการประเมินไปมอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปรผลโดยนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะตามวิธีวิจัยดังนี้

1. ผลการวิจัยสภาพการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร พบว่าศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ศักยภาพด้านที่พักของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 3.50$) รองลงมาคือศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.34$) ตามลำดับ สำหรับศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 3.50$) และพบว่าระดับการปฏิบัติในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมาคือการรับรองมาตรฐานที่พักและโรงแรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.70$) และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางถนนทั้งภายในและระหว่างจังหวัด ($\bar{X} = 3.60$) ตามลำดับ สำหรับการสร้างเรื่องราวเชิงประสบการณ์และผลักดันให้มีเทศกาลท่องเที่ยวระดับนานาชาติ อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X} = 2.70$) ถัดมาคือการสร้างสรรคกิจกรรมท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ($\bar{X} = 2.80$) และการตลาดเชิงรุก ผ่านสื่อสมัยใหม่ (Social Network) ($\bar{X} = 2.90$) ตามลำดับ จากนั้นนำผลการวิจัยที่ได้ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อนำไปพัฒนายุทธศาสตร์ฯ ในระยะที่ 2

2. ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พบว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ คือ "มุกดาหารศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่หลากหลายบนระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก มีการบริหารจัดการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เชื่อมโยงอาเซียน" 2) พันธกิจ ได้แก่ จังหวัดมุกดาหารเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่หลากหลายบนระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เป็นการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เชื่อมโยงอาเซียน 3) เป้าประสงค์ ได้แก่ เพื่อให้จังหวัดมุกดาหารเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่หลากหลายบนระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เชื่อมโยงอาเซียน และ 4) ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 4.1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชื่อมโยงอาเซียน ประกอบด้วยการใช้กลยุทธ์ การพัฒนาสิทธิประโยชน์ พัฒนาระบบ One Stop Service ผ่อนปรนแรงงานต่างด้าว และธุรกรรมการเงินเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และส่งเสริมการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวตามเส้นทางบนระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกและอาเซียนมายังแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร 4.2) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การใช้กลยุทธ์ การสร้างความรู้ ความเข้าใจกับทุกภาคส่วนให้เห็นความสำคัญของยุทธศาสตร์ และประชาสัมพันธ์ให้ชาวมียส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงานตามแผนและการประเมินผล การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 4.3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การใช้กลยุทธ์ การส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์และนำรายได้บางส่วนกลับไปทำนุบำรุงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง การส่งเสริมหน่วยงานให้มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่มีความทันสมัย การส่งเสริมการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยว โดยมีการร่วมกันจัดทำระบบฐานข้อมูลและพัฒนาระบบขนส่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ และการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยวและให้มีจำนวนเพียงพอกับการท่องเที่ยวที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น 4.4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวและองค์ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การใช้กลยุทธ์ การส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคให้มีมาตรฐานในการรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมการป้องกันผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว และการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และ 4.5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจบริการ การตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย การใช้กลยุทธ์ ส่งเสริมและพัฒนาการบริการด้านการท่องเที่ยวสู่มาตรฐานสากล ส่งเสริมการพัฒนาของที่ระลึกการท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจและพัฒนาศูนย์จัดจำหน่ายให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นได้นำยุทธศาสตร์ที่ผ่านการพัฒนาไปทดลองใช้โดยการจัดอบรมและประเมินความรู้ของผู้เข้า

รับการอบรมซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ระดับความรู้ของผู้เข้าอบรมหลังการอบรม (17.20 คะแนน) สูงกว่าก่อนการอบรม (9.50 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากนั้นนำองค์ประกอบร่างยุทธศาสตร์ที่ได้ไปทำเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิในระยะที่ 3

3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าโดยรวมยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบแล้วพบว่าวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ฯ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) สำหรับพันธกิจของยุทธศาสตร์ฯ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) สำหรับเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ฯ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ฯ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลคือยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนากด้านการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชื่อมโยงอาเซียน เนื่องจากการทำให้การดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเกิดความคล่องตัว ส่งผลให้เกิดการดึงดูดการลงทุนและนักท่องเที่ยวในภาคส่วนนี้เพิ่มมากขึ้น พบว่าประกอบด้วยการใช้กลยุทธ์การพัฒนาสิทธิประโยชน์พัฒนาระบบ One Stop Service ผ่อนปรนแรงงานต่างด้าว และธุรกรรมการเงินเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาวิชานีวรรณ บุญอนันต์ (2555 : 273-289) ที่พบว่าส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การบริหารการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร คือ การบริการการท่องเที่ยวแบบ One Stop Service ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์พัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของภูมิชัย มั่งเรืองสกุล (2555 : 245-246) ที่พบว่าการใช้กลยุทธ์การสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยวและการร่วมมือส่งเสริมการลงทุน เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวตามเส้นทางบนระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกและอาเซียนมายังแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร สอดคล้องกับการศึกษาของอชิฐฐาน ไชยเรือง (2559 : 246-247) ที่พบว่าการศึกษาเชื่อมโยงแอ่งอารยธรรมขอมทั้งสี่แห่งอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดนโยบายการคมนาคมทางบกและทางอากาศ เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเส้นทางแอ่งอารยธรรมขอม ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

2. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนากการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากการที่ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทำให้ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ถึงสภาพความเป็นจริงรับทราบถึงข้อปัญหาและอุปสรรค ได้ร่วมเสนอความคิดเห็น

ในการหาแนวทางร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การวางแผน ลงมือปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามและประเมินผล ลดการต่อต้าน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวมากกว่าการให้ภาคส่วนได้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามลำพัง สอดคล้องกับการศึกษาของ Amir and others (2015 : 116-122) ที่พบว่าชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมจากภาครัฐโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซียเป็นอย่างดี ประกอบด้วยการใช้กลยุทธ์การสร้างความรู้ ความเข้าใจกับทุกภาคส่วนให้เห็นความสำคัญของยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร และประชาสัมพันธ์ให้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงานตามแผนและการประเมินผลการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ สอดคล้องกับการศึกษาของเสาร์วณี ผ่องใส (2558 : 107-108) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ประชาชนได้เข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมทำให้สามารถเสนอความต้องการต่าง ๆ ในการปฏิบัติการในโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้มีการแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการประเมินผลแผนงาน หรือโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผลเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ Salazar (2012 : 9-22) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวเปรียบเสมือนการให้อำนาจการตัดสินใจเป็นของชุมชน เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปตามความต้องการของชุมชน

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากการพัฒนาระบบบริหารจัดการและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วยการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์และนำรายได้บางส่วนกลับไปทำนุบำรุงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ Amir and others (2015 : 116-122) ที่พบว่าโฮมสเตย์โดยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยการเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานที่ตนมีอยู่ ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมหน่วยงานให้มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับการศึกษาของรัชนิวรรณ บุญอนันต์ (2555 : 273-289) ที่พบว่าส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การบริหารการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร คือบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการสู่มาตรฐาน โดยใช้กลยุทธ์เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับทุกหน่วยงาน การจัดทาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการสู่มาตรฐาน และการจัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและทันสมัยเป็นปัจจุบัน ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยว โดยมีการร่วมกันจัดทำระบบฐานข้อมูลและพัฒนาระบบขนส่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ สอดคล้องกับการศึกษาของฉลอง พัฒนา (2555 : 118-119) ที่พบว่าการจัดทำโครงการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แบบบูรณาการในเทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารและให้มีจำนวนเพียงพอกับการท่องเที่ยวที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของอิษฐาน ไชยเรือง (2559 : 246-247) ที่พบว่าการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน โดยการจัดอบรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ ส่งเสริมสถานประกอบการและสถานศึกษาในการผลิตบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเส้นทางแอ่งอารยธรรมขอม ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวและองค์ประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากปัจจัยพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นในการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว และแสดงถึงควมมีมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว นั้น สำหรับองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่จำเป็นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวสามารถดึงดูดได้ทั้งการลงทุนของภาครัฐ เอกชนและนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคให้มีมาตรฐานในการรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร สอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ชนก สังข์แก้วและคนอื่นๆ (2557 : 50-52) ที่พบว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการป้องกันผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ Amir and others (2015 : 116-122) ที่พบว่าปัจจัยสำคัญในการประสบความสำเร็จในการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือสภาพแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของวิจิติกา ทางชั้น (2557 : 152-153) ที่พบว่า ส่วนหนึ่งในแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานริมชายแดนโขงคือ การจัดหากิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและประเทศเพื่อนบ้าน

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐกิจบริการ การตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากการพัฒนารัฐกิจบริการนั้นจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีคุณภาพ มาตรฐาน ส่วนการตลาดและการประชาสัมพันธ์จะทำให้ เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง สะดวกต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว ซึ่งระบบการตลาดที่ดีจะส่งผลต่อปริมาณเงินที่จะเข้ามาสู่ธุรกิจท่องเที่ยวมุกดาหารที่เพิ่มขึ้น ประกอบด้วยการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาการบริการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารสู่มาตรฐานสากล สอดคล้องกับการศึกษาของเฉลิมชัย คำแสน (2556 : 163-165) ที่พบว่าการพัฒนามาตรฐานการบริการในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามแนวระเบียงเศรษฐกิจสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีนกับจังหวัดเชียงราย ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาของที่ระลึกการท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจและพัฒนาศูนย์จัดจำหน่ายให้ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับการศึกษาของรัชนิวรรณ บุญอนันต์ (2555 : 273-289) ที่พบว่าส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การบริหารการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร คือ การพัฒนารูปแบบสินค้าของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดที่หลากหลายแตกต่างจากจังหวัดอื่น ประการต่อมาคือการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของสมศักดิ์ มกรมณเฑียร

(2557 : 127-128) ที่พบว่าการสร้างระบบการประชาสัมพันธ์ เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มเติมที่มีการศึกษาในระยะยาว โดยเฉพาะการนำยุทธศาสตร์ที่ได้ไปปฏิบัติและมีการประเมินผล เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงงานวิจัยนี้
2. ควรศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดที่มีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ของพื้นที่อื่น ๆ และเปรียบเทียบความแตกต่าง เพื่อนำผลที่เกิดขึ้นมาพิจารณาในการออกแบบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในระดับจังหวัดที่มีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษโดยรวมในระดับประเทศที่เหมาะสม
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดที่มีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
4. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
5. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหาร

รายการอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและกีฬา. (ออนไลน์) 2555 (อ้างเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2558) จาก http://www.mots.go.th/more_news.php?cid=66&filename=index
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวพฤษภาคม 2559. (ออนไลน์) 2559. (อ้างเมื่อ 1 กันยายน 2559) จาก <http://newdot2.samartmultimedia.com/home/details/11/222/26061>.
- ฉลอง พัฒโน. การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแบบบูรณาการในเทศบาลเมืองคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.
- เฉลิมชัย คำแสน. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามแนวระเบียงเศรษฐกิจสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีนกับจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2556.
- ชม รุจิยากร. ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาประเพณีบุญบั้งไฟ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.
- พิมพ์ชนก สังข์แก้วและคนอื่นๆ. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2558.

- ภูมิชัย มั่งเรืองสกุล. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2555.
- รัชนิวรรณ บุญนนท์. การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2555.
- วรวรรธ ทรายใจ. การพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวและการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับจังหวัดของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2558.
- วิตติกา ทางขึ้น. การพัฒนาตัวชี้วัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานริมชายแดนโขงสู่ความยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557.
- สถาบันส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. โครงการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร 4 ปี (พ.ศ. 2561 – 2564). กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร, 2560.
- สมศักดิ์ มกรมณเฑียร. การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2557.
- สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร. (ออนไลน์) 2559 (อ้างเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2560) จาก <http://www.mukdahan.go.th/mukdahan.php>
- เสาร์วณี ผ่องใส. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2558.
- อธิษฐาน ไชยเรือง. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเส้นทางแอ่งอารยธรรมขอม ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2559.
- Amir, Ahmad Fitri and others. “Sustainable tourism development: A study on community resilience for rural tourism in Malaysia” *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 168, (2015): 116-122.
- Salazar, Noel B. “Community-based cultural tourism: issues, threats and opportunities” *Journal of Sustainable Tourism*. 16, (2008): 9-12.